

(Sta. Fe del Penedès, *Cart. de Poblet*, 163); veg. el gravat de l'Agulla del Médol, en forma d'obelisc, que s'ha cregut que doni nom a la pedrera tarragonina, en Reig i Vilardell, *Monografies dels pobles de Cat.*, s. v. Altafulla; però més aviat el sentit bàsic va ser 'pedrera'.

Vaig dar-ne una etimologia cèltica, en relació amb el cast. MÉDANO 'duna', i el port. *medão*, en el DCEC/DECH (iv, 12b26). Però és una etimologia que, sobretot pel que fa al NL o nom comú català no va pas quedar demostrada, sinó amb gran dubte. I cal afegir-hi la possibilitat que es tracti del nom àrabic per a 'pedrera', del qual no sé que s'hagi comprovat altra vocalització que *māqta*: àrab clàssic, magrebi (Edrissi en Dozy, *Suppl.*) i hispànic (*RMa.* i *PAlc.*) i encara avui a Tunis. Si hi hagués una variant vocàlica *miqta* (cosa fàcil en el sistema àrab) no hi hauria dificultat, car el *t* passa sovint a *d* en romànic i la *-l* velar catalana hauria pogut ser una imitació imperfecta d'un *-e*. Gens inversemblant, perquè *miqta* és conegut, si bé amb significat diferent, derivat de la mateixa arrel, com a instrument per tallar (Freytag III, 467; per desgràcia no va sortir aquesta part del dicc. de Lane).

Meta, V. *mama* *Metà*, V. *metil* *Metàbole*, *meta-bòlic*, *metabolisme*, V. *bòlid* *Metacarp*, *metacarpí*, V. *carp*

+METACEDEUSI, fenomen d'història lexical, pel qual un mot, pertanyent a una família de paraules la individualitat de la qual s'ha esborrat en una llengua (per la pèrdua o allunyament fonètic del cap de família), s'incorpora a una altra família, d'existència més clara, fent-li sofrir les transformacions lexicals i semàntiques que calgui: format amb el gr. *κηδεύειν* 'emparentar' i *μετα*, que indica canvi. □ 1.ª doc.: 1954, DCEC I, p. xxxii, nota (DECH, p. xxxvii), on es donen exemples del fenomen.

Metacentre, *metacèntric*, V. *centre* *Metacromatisme*, V. *crom* *Metacronisme*, V. *crònica* *Metafísic*, *metafísica*, V. *físic* *Metafora*, *metafòric*, *metaforitzar*, V. *preferir* *Metafragma*, format amb el primer element de *metatòrax* i el segon de *diafragma* *Metafrasi*, *metafrasta*, *metafràstic*, V. *frase* *Metagènesi*, V. *gendre* *Metalepsi*, *metalèptic*, V. *epilèpsia*

METALL, pres del ll. *metallum* 'mina', 'mena o veta de mineral', 'metall', i aquest, del gr. *μέταλλον* id. □ 1.ª doc.: fi S. XIII (Llull), i ja en la Lleuda de Cotlliure, de 1249.

«Àur e argent, e ferre, e peres, e ls altres *metalls*» (*Merav.* II, 64); «Déus fa valer plantes, bèsties --- 4 elements, *metals*, per ço que hom haja valor sobre totes estes coses»; i, en frase semblant, «hòmens, *metalls*, elements ---», *Blanq.* (NCl. I, 240.7; II, 175.19); «la gonella --- / àngels, menys de tayl, / pus clara que de nuyl *matayl*: / custura no-y avia gens / ---», *Lleg. Rim. Sev.*, v. 11133. «La quinta spècia de guanyar diners és fondre billó, e la sisena és cercar menes de

metalls», Eiximenis (*Dotzèn*, cap. 149). També en BMetge i en Ausiàs; figuradament per 'natural, naturalesa': «seguiu lo costum de aquells que lo offici de la lengua davant les mans posen: yo no só de tal *metall*, ans me plau comanar a les mans los actes virils, e remetre'ls a la fortuna pròspera o adversa», JoMartorell (§ 134, Ag., 197.12); «fondre lo *metall*: coquere metallum dum liquescat; mesclar altre *metall*», OPou (*TbPu.*, 190). Del català sembla haver passat manllevat al cast. *metal* [c. 1250], DCEC/DECH.

DERIV.: *Metallada*. *Metaller* [Eiximenis]. *Metallista*, *metallisteria*. Havent-se'm preguntat com es podria dir en català *carpintero metálico*, *carpinteria metálica*, vaig contestar: «Si no és el mateix que *metallista*, *metallisteria*, que veig usats [no Dfa.] — que si ho fos seria una bona solució — com sigui que les variants del fuster duen noms a base de *mestre*: *mestre de carros* 'fuster de carros' (fr. *charron*), *mestre d'aixa* 'fuster de naus', d'on l'abstracte *mestrança d'aixa* o de *naus* ¿Per què no, doncs, *mestre de metalls*, *mestrança de metalls*?» (1963). *Ametallar*.

Metàlic [Belv.]. *Metallitzar*; *metallització*.

CR.T.: *Metallúrgia* [Lab. 1840], derivat savi del grec *μεταλλουργέω* 'jo exploto una mina' (format amb *ἔργον* 'obra'), potser rebut del fr. *métallurgie* [1741]; *metallúrgic* [Lab. 1840]; *metallurgista*. *Metallifer*. *Metalliforme*. *Metallocromia*. *Metallògraf*, *-grafia*, *-gràfic*. *Metalloide* [1868, SLiCosta]. *Metalloteràpic*. *Bimetàlic*; *bimetallisme*.

Metàmer, format amb el gr. *μέρος* 'part', 'part del cos' i *μετα*- que indica canvi.

METAMORFOSI, pres del ll. *metamorphōsis*, i aquest del gr. *μεταμόρφωσις*; format amb *μορφή* 'forma', i *μετα*- que indica canvi. □ 1.ª doc.: *metamorfosa* [Lacav., forma afrancesada]; *metamorfosis*, Belvitges; *metamórfosis*, Lab. 1840.

DERIV.: *Metamòrfic* [DOrt.]. *Metamorfisme* [id.]. *Metamorfosar* [Lab. 1840; *metamorfosjar* és un barbarisme]. *Hipermetamorfosi*. De *μορφή* en el sentit d'aparença enganyosa' es derivà *Μορφεύς* 'déu dels somnis, del son i de la son', del qual van derivar *morfina* [Lab. 1864], d'on *morfinisme*, *morfinòman*, *morfinomania*.

Partint de *metamorphosis* sembla que es va crear a l'escola medical de Salern (S. XI) el b. ll. *morphea* 'espècie de lepra que muda el color de la pell', d'on *morfea*, ant. i el derivat *morfeat* 'atacat de morfea': «de pare blanc / hauran fill negre, / de sa y alegre, / —de seny, catòlic— / fill melancòlic / e maniac, / d'hom fort, / fill flac, / desfigurat, / leig, *morfeat*», JRoig (*Spill*, 887.8; cf. MORFEA, DCEC/DECH). D'aquí també *murfago* (*Manesc.* de Dièc, c. 1500) nom d'una malaltia dels cavalls. I el terme italià argòtic *morfire*, *sm.*, *-are* 'menjar' [S. XVI], basat en una ganyota o deformació de la boca causada per la *morfea* (Angel Prati, s. v.; Sainéan, *Sources Ind.* II, 299; desorientades, les temptatives germanistes de Braune i Bruch, *ZRPh.* XXI, 216; XLVII, 46); des de l'italià